

В. О. Малярова

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ

Т. І. Савчук

кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНОМ

Протягом останніх десятиліть вся світова спільнота стикається з новими викликами, які зумовлені різними факторами й обставинами. Корупційні скандали стали невід'ємною частиною новинних стрічок і, схоже, сьогодні вже нікого не дивують. На жаль, можна спостерігати деяке «звикання» суспільства до тих чи інших проявів корупції. А між іншим, корупційні злочини завдають відчутної, а іноді й непоправної, шкоди не тільки окремим громадянам, а й цілим державам. Це однаковою мірою стосується і розвинених економік, і держав зі слабкою й не стабільною економікою. У нашій статті ми розглядаємо проблеми, з якими стикаються практичні працівники правоохоронних органів під час розслідування злочинів, пов'язаних із корупційними проявами. Високий рівень корупції в Україні є дуже серйозною перешкодою для проведення реформ у багатьох галузях і сферах діяльності держави. Про це зазначають численні міжнародні та громадські організації. Корупція в Україні є масштабною та багаторівневою. Це одна з головних проблем нашої держави, яка потребує першочергового вирішення, адже наносить непоправну шкоду як державі взагалі, так і конкретним особам зокрема. Водночас особливої уваги потребують ті корупційні дії, які містять ознаки злочинів та призводять до колосальних матеріальних збитків. Характер заподіяної шкоди є досить специфічним адже, вчиняючи корупційний злочин, особа заподіює не лише матеріальну шкоду але й підриває авторитет держави загалом. Корупціонер опосередковано може навіть спричинити моральну й фізичну шкоду життю і здоров'ю конкретної людини, залежно від виду корупційного злочину та сфери, в якій він вчиняється своїми злочинними діями.

Установлення шкоди, заподіяної корупційним правопорушенням, є трудомістким тривалим процесом і здійснюється слідчими, прокурорами та детективами протягом усього процесу розслідування з використанням усіх передбачених законом передбачених законом засобів. Для встановлення шкоди зазвичай аналізують різні документи. Ті, що використовувалися корупціонером під час учинення злочину; ті, в яких відображуються спричинені збитки; ті, які регулюють діяльність службовця тощо. Зазвичай необхідно використання спеціальних знань у формі судових експертиз, вид яких залежить від сфери, у якій вчинений корупційний злочин. У поданій статті ми розглядаємо проблеми встановлення та відшкодування завданої корупційним злочином шкоди, як одного із пріоритетних завдань розслідування.

Ключові слова: встановлення та відшкодування шкоди, пріоритетні завдання розслідування, особливості встановлення шкоди.

Постановка проблеми. Україна обрала шлях європейської інтеграції, який передбачає проведення реформ у багатьох сферах діяльності та приведення їх у відповідність із європейськими стандартами. Однак на шляху такого реформування стоїть високий рівень корупції в цих сферах, про що зазначають міжнародні

та громадські організації. Масштабність та багаторівневність корупції в Україні зробили її однією із головних проблем, які вимагають першочергового вирішення адже наносить непоправну шкоду як державі взагалі, так і конкретним особам зокрема. Особливу небезпеку становлять ті корупційні прояви, які містять ознаки злочинів

та призводять до колосальних матеріальних збитків. Окрім того, характер заподіяної шкоди є достатньо специфічним, адже, вчиняючи корупційний злочин, особа може нанести не лише матеріальну шкоду, але й підірвати авторитет державних органів, установ та організацій, представником яких вона являється. Крім того, залежно від виду корупційного злочину та сфери, в якій він вчиняється своїми злочинними діями, зловмисник опосередковано може навіть спричинити фізичну шкоду життю і здоров'ю конкретної людини. Таким чином, установлення та відшкодування завданої злочинною шкоди повинно бути одним із пріоритетних завдань розслідування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми встановлення та відшкодування шкоди, завданої злочинною, були предметом дослідження таких вчених, як: Р.С. Белкіна, Б. Л. Ващук, А. Ф. Волобуєва, Н. І. Газетдинова, В. Н. Глибко, А. М. Ерделевського, О.В. Пчеліної, І.І. Татарінова та інші. У їхніх працях сформульовано низку принципово важливих положень.

Водночас потребують додаткового дослідження питання, пов'язані з установленням та відшкодуванням шкоди завданої корупційними злочинами.

Мета статті. Таким чином, метою даної статті є визначення, на основі аналізу наукових досліджень, слідчої й судової практики, особливостей встановлення, забезпечення відшкодування та безпосереднього відшкодування шкоди, заподіяної корупційними злочинами.

Виклад основного матеріалу. Юридична наука розділяє шкоду, завдану злочинною, на три види: моральну, фізичну та майнову (матеріальну). Моральна шкода як наслідок вчинення злочину має немайновий характер і, відповідно до ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу України, виражається: 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку зі знищенням чи пошкодженням її майна; 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи [1]. Фізична шкода – це спричинені внаслідок злочину негативні зміни фізичного і психічного здоров'я потерпілої особи, виражені в різних ступенях (смерть людини, заподіяння тяжких, середніх

чи легких тілесних ушкоджень, порушення психічного стану особи, зміни у нормальному розвиткові організму тощо) [2, с. 74–80]. *Майнова шкода* – це будь-яке зменшення або знищення майнового суб'єктивного права, охоронюваного законом інтересу або майнового блага, що спричиняє втрати в потерпілого [3, с. 196].

Відшкодуванню у кримінальному провадженні підлягає моральна та майнова шкода, оскільки фізична шкода визначається як сукупність змін, які об'єктивно відбулися у стані людини внаслідок вчинення кримінального правопорушення. До складників фізичної шкоди належать тілесні ушкодження, розлад здоров'я, фізичні страждання, а тому їх фактичне відшкодування є неможливим. Витрати на відновлення фізичного здоров'я вираховуються у грошовому еквіваленті та відносяться до майнової шкоди. Ними є: оцінені у грошовому вигляді витрати на відновлення здоров'я потерпілого, а в разі його смерті – на поховання й виплати з підтримання матеріального добробуту й виховання непрацездатних членів сім'ї потерпілого та його неповнолітніх дітей; кошти, витрачені закладом охорони здоров'я на стаціонарне лікування особи, потерпілої від злочину [4, с. 144].

Кримінальний процесуальний кодекс України у ст. 127 «Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому» передбачає кілька шляхів відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням, або іншим суспільно-небезпечним діянням: 1) добровільно підозрюваним, обвинуваченим, а також за його згодою будь-якою іншою фізичною чи юридичною особою, вказуючи, що останні мають право на будь-якій стадії кримінального провадження відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення; 2) стягнута за рішенням суду за результатами розгляду цивільного позову у кримінальному провадженні; 3) компенсована потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом [5]. Очевидно, що законодавець до таких випадків відносить шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду (ч. 1 ст. 130 КПК).

Закон України «Про запобігання корупції» встановлює кілька шляхів відшкодування завданих збитків та відновлення порушених прав:

1) збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з коруп-

цією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила відповідне правопорушення, в установленому законом порядку;

2) нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог Закону, підлягають скасуванню органом або посадовою особою, уповноваженою на прийняття чи скасування відповідних актів, рішень, або можуть бути визнані незаконними в судовому порядку за заявою зацікавленої фізичної особи, об'єднання громадян, юридичної особи, прокурора, органу державної влади, зокрема Національного агентства, органу місцевого самоврядування;

3) збитки, шкода, завдані фізичній або юридичній особі внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності суб'єкта, який здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції, відшкодовуються з Державного бюджету України в установленому законом порядку, а згодом можуть бути стягнуті в порядку регресу з особи, яка завдала збитків, шкоди, у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами, відшкодуванням моральної шкоди);

4) кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації або спеціальній конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку [6].

Процес відшкодування шкоди заподіяної корупційним злочином, по суті, складається з кількох етапів: 1) установлення шкоди, заподіяної злочином; 2) забезпечення відшкодування такої шкоди; 3) безпосереднє відшкодування шкоди.

У криміналістичній науці містить низку рекомендацій щодо встановлення та відшкодування шкоди завданої злочином, які виражаються поняттям «криміналістичне забезпечення встановлення та відшкодування шкоди». О.В. Пчеліна, досліджуючи економічні злочини, вказує, що криміналістичне забезпечення такого встановлення полягає у розробленні криміналістичних рекомендацій, техніко-криміналістичних засобів і технологій їх застосування працівниками правоохоронних органів з метою оптимізації та полегшення діяльності із забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної економічним злочином [7, с. 186].

Перший крок із метою встановлення та відшкодування шкоди здійснюються органами, які проводять розслідування, адже вказане завдання прямо передбачено у ст. 91 КПК,

як обставина, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні. Так, п. 3 ч. 1 ст. 91 КПК встановлює, що у кримінальному провадженні підлягає доказуванню вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням [5].

Варто погодитись із Є.В. Віденко, що вид шкоди та її розмір, виражений у майновому (грошовому) еквіваленті, становить предмет цивільного позову. До того ж доказування виду й розміру заподіяної шкоди у кримінальному провадженні передбачає не лише обґрунтування цивільного позову з метою її відшкодування, а має передусім кримінально-правове значення. Це варто пояснювати тим, що розмір заподіяної шкоди належить до об'єктивної сторони вчиненого кримінального правопорушення, визначає ступінь його суспільної небезпечності, а нерідко і кримінально-правову кваліфікацію [8, с. 369].

Необхідно зазначити, що встановлення шкоди, заподіяної корупційним правопорушенням здійснюється слідчими, прокурорами та детективами протягом усього процесу розслідування за допомогою всіх можливих процесуальних засобів. Із метою встановлення шкоди повинні аналізуватися різні документи: які використовувалися в механізмі вчинення злочину; в яких відображуються спричинені збитки; які регулюють діяльність в тій, у якій вчинено злочин тощо. Однак зазвичай не обходиться без використання спеціальних знань у формі судових експертиз, від яких залежить від сфери у якій вчинений корупційний злочин та його виду.

Установлення шкоди, заподіяної корупційним злочином полягає, по-перше, у встановленні предмета злочинного посягання, яким можуть бути грошові кошти в безготівковій та готівковій формах, матеріальні цінності та цінні папери. Крім того, враховуючи, що в механізмі вчинення корупційних злочинів можуть використовуватися підприємства різних форм власності, то як завдана шкоди може виступати також упущена вигода. Під якою цивільне законодавство визначає доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушено (ст. 22 ЦК) [9]. Окрім матеріальної шкоди, як указувалось раніше, встановленню також підлягає моральна шкода. Відповідно до чинного законодавства моральна шкода може полягати, зокрема: у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях у зв'язку з ушкодженням здоров'я, у порушенні права власності (зокрема інтелектуальної), прав, наданих споживачам,

інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом, у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточенням, за настання інших негативних наслідків. Під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, варто розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку із приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також учиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підрив довіри до її діяльності [10].

Окрім установаження завданої злочинною шкодою перед правоохоронними органами також стоїть питання забезпечення її відшкодування. У Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції передбачено, що кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення того, щоб юридична або фізична особа, яка зазнала шкоди внаслідок будь-якого корупційного діяння, мала право порушити провадження щодо осіб, які несуть відповідальність за цю шкоду, з метою одержання компенсації (ст. 35). Крім того, держава повинна вживати заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливої конфіскації: а) доходів від корупційних злочинів, або майна, вартість якого відповідає вартості таких доходів; б) майна, обладнання та інших засобів, які використовувались або призначалися для використання під час вчинення корупційних злочинів [11].

I.I. Татарин пропонує розуміти під забезпеченням відшкодування шкоди на стадії досудового розслідування процесуальну діяльність прокурорів, слідчих та за їх дорученням процесуальну та оперативно-розшукову діяльність оперативних підрозділів, спрямовану на вжиття необхідних заходів для розшуку, виявлення майна та інших цінностей та порушення клопотання перед слідчим суддею про накладення арешту на таке майно з метою забезпечення заявленого в кримінальному провадженні цивільного позову. Необхідними заходами щодо забезпечення цивільного позову на стадії досудового розслідування кримінальних проваджень мають бути: а) правильне визначення обсягу та розміру шкоди, заподіяної потерпілій особі; б) розшук, виявлення та повернення викраденого майна, що зберіглось у натурі; в) виявлення знищеного чи пошкодженого майна та забезпечення повернення втраченого

майна в натурі або його грошового еквіваленту в повному обсязі; г) забезпечення повного відшкодування потерпілому вартості викраденого майна у разі неможливості його повернення; г) забезпечення відшкодування іншої шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням; д) накладення арешту на майно, інші цінності з метою відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням; е) збереження майна та інших цінностей, необхідних для виконання судового рішення у випадку задоволення позову про відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням [12, с. 14].

Із метою забезпечення відшкодування, завданої злочинною шкодою, органи, які здійснюють його розслідування зобов'язані встановлювати: 1) місцезнаходження майна, готівкових та безготівкових грошових коштів, а також інших цінностей здобутих злочинним шляхом; 2) наявність та місцезнаходження рухомого та нерухомого майна, готівкових та безготівкових грошових коштів, інших цінностей, котрі належать підозрюваному на праві власності; 3) наявність прав у підозрюваного на певні види майна або отримання прибутку від діяльності відповідних підприємств.

Ч. 2 ст. 170 КПК передбачає, що слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів із метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації в Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб [5].

Так, відповідно до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» співробітники вказаного органу здійснюють заходів із виявлення, розшуку, проведення оцінки активів за зверненням слідчого, детектива, прокурора, суду (слідчого судді) (п.3 ч. 1 ст. 9). Із метою виявлення та розшуку активів Національне агентство: 1) вживає відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів заходів до виявлення та розшуку активів, взаємодіє з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх конфіскації; 2) здійснює міжнародне співробітництво з відповідними органами іноземних держав у частині обміну досвідом та інформацією

з питань, пов'язаних із виявленням, розшуком та управлінням активами; 3) забезпечує співробітництво з міжнародними, міжурядовими організаціями, мережами, діяльність яких спрямована на забезпечення міжнародного співробітництва у сфері виявлення, розшуку та управління активами, зокрема з Камденською міжвідомчою мережею з питань повернення активів (CARIN), та представляє Україну в цій організації [13].

Варто зазначити, що, враховуючи механізм вчинення корупційних злочинів, з метою забезпечення відшкодування завданої шкоди виникає необхідність у міжнародному співробітництві з іноземними правоохоронними органами та міжнародними правоохоронними організаціями. Адже, по-перше, у вчиненні корупційних злочинів можуть бути задіяні міжнародні суб'єкти підприємницькою діяльністю, по-друге, злочинні доходи, грошові кошти та майно підозрюваного виводяться за межі України.

Однак крім витребування необхідної інформації в державних органах особами, що здійснюють розслідування корупційних злочинів відомості щодо об'єктів, які були набуті злочинним шляхом, або інших об'єктів, які можуть бути використані для забезпечення відшкодування шкоди, виявляються під час слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Це може бути інформація, отримана під час допитів свідків та самого підозрюваного, різні документи, виявлені під час оглядів та обшуків, чорнові записи із відповідними відомостями, а також інформація отримана під час арешту та огляду кореспонденції, зняття інформації із транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем, обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, контролю за вчиненням злочину.

Після встановлення наявності та місцезнаходження вказаних об'єктів правоохоронні органи повинні здійснити всіх можливих заходів для повернення об'єктів, здобутих злочинним шляхом, накладення арешту на майно підозрюваного з метою недопущення його відчуження або приховування підозрюваним.

Варто зазначити, що процесуальна діяльність, спрямована на забезпечення відшкодування шкоди завданої корупційним злочином найрезультативніше реалізується шляхом проведення тактичних операцій, спрямованих на вирішення вказаного завдання. Варто погодитися з І.І. Татариним, що до таких тактичних операцій можуть бути віднесені наступні:

- 1) «Встановлення характеру й розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням»; 2) «Розшук викраденого майна»; 3) «Ідентифікація та вилучення викраденого майна»; 4) «Установлення осіб, які несуть майнову відповідальність за спричинену шкоду, та залучення їх до кримінального провадження як цивільних відповідачів»; 5) «Розшук, виявлення майна, що підлягає арешту, та звернення з клопотанням до слідчого судді з метою накладення на таке майно арешту»; 6) «Збереження арештованого майна» [12, с. 15].

Висновки і пропозиції. Отже, встановлення та забезпечення відшкодування шкоди завданої корупційним злочином здійснюється у процесі всього розслідування слідчими, прокурорами та за їх дорученням оперативним співробітниками. Така діяльність включає значну кількість гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, які найкраще реалізуються шляхом проведення тактичних операцій. З метою забезпечення відшкодування шкоди вітчизняні правоохоронні органи можуть в рамках міжнародного співробітництва користуватися допомогою міжнародних правоохоронних органів та правоохоронних органів інших держав, а також взаємодіяти із Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Кінцеве рішення щодо відшкодування шкоди, завданої корупційним злочином приймає суд.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Татарин І.І. Поняття і види шкоди, заподіяної злочином. *Європейські перспективи*. 2012. № 3 Ч. 3. С. 74–80.
3. Митрофанов І.І., Гайкова Т.В. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2012. Випуск 2. С. 196–200.
4. Кримінальний процес : підручник. / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л.Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 544 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI // *Відомості Верховної Ради України*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верхов-*

- ної Ради. 2014, № 49, ст.2056. Електронний ресурс. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
7. Пчеліна О.В. Криміналістичне забезпечення встановлення характеру та розміру шкоди, завданої економічним злочином. *Право і безпека*, № 1, 2011. С. 183–187.
  8. Віденко Є.В. Цивільний позов у кримінальному провадженні України як «інструмент» захисту прав потерпілого. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 368–370. URL: http://www.pap.in.ua/5_2014/110.pdf.
  9. Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
  10. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 берез. 1995 р. № 4. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0004700-95>.
  11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ від 31.10.2003; ратифіковано із заявами Законом N 251-V від 18.10.2006, ВВР, 2006, N 50, ст.496. *Відомості Верховної Ради України*. 2007, N 49. Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
  12. Татарин І.І. Забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням, на досудовому розслідуванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2015. 20 с.
  13. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII // *Відомості Верховної Ради*, 2016, № 1, ст. 2. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/772-19/print1489058007718601>.

Maliarova V. O., Savchuk T. I. Problems of compensation for damage caused by corruption crime

In recent decades, the entire world community has faced new challenges due to various factors and circumstances. Corruption scandals have become an integral part of news feeds and no one seems to be surprised today. Unfortunately, we can see some "addiction" of society to certain manifestations of corruption. Meanwhile, corruption crimes cause tangible and sometimes irreparable damage, not only to individual citizens, but to entire states. This applies equally to developed economies and to states with weak and unstable economies. In our article, we look at the problems faced by law enforcement practitioners in investigating crimes related to corruption. The high level of corruption in Ukraine is a very serious obstacle to reforms in many areas and spheres of state activity. This is noted by numerous international and public organizations. Corruption in Ukraine is large-scale and multilevel. This is one of the main problems of our state, which needs to be addressed as a matter of priority, because it causes irreparable damage to the state in general and to specific individuals in particular. At the same time, special attention should be paid to those corrupt actions that contain signs of crimes and lead to enormous material damage. The nature of the damage is quite specific because by committing a corruption crime a person not only causes material damage but also undermines the authority of the state as a whole. The corrupt can even indirectly cause moral and physical damage to the life and health of a particular person, depending on the type of corruption crime and the area in which he commits his criminal acts.

Ascertainment the damage caused by a corruption offense is a time-consuming and time-consuming process and is carried out by investigators, prosecutors and detectives throughout the investigation process using all the means provided by law. To establish the damage usually analyze various documents. Those used by the corrupt in committing the crime; those that reflect the damage caused; those that regulate the activities of the employee, etc. It is usually necessary to use special knowledge in the form of forensic examinations, the type of which depends on the area in which the corruption crime was committed. In this article, we consider the problems of establishing and compensating for the damage caused by a corruption crime as one of the priority tasks of the investigation.

In this article, we consider the problems of establishing and compensating for the damage caused by a corruption crime as one of the priority tasks of the investigation.

Key words: *ascertainment and compensation of damage, priority tasks of the investigation, specifics of investigation of corruption.*